بەيزاتتىق مادەنيەت مۇرالاردى قورعاۋدى، جالعاسترۋدى كۇشەيتىپ، ٴار ۇلتتىڭ تاڭداۋلى ٴداستۇرلى مادەنيەتىن اسقاقتاتۋ، ساۋلەلەندىرۋ كەرەك.
ـــــ شي جينپيڭ

قزمەت تەكسەرگەن ورىن

شينجياڭ مۇراجايى

شينجياڭ مۇراجايى 1959 ـ جىلى سالىنىپ بولىپ اشىلعان، ٴتۇرلى مادەني ەسكەرتكىشتەر مەن ۇلگى ماتەريالدارىنان 24 مىڭ 592 داناسى (توبى) ساقتالعان. شينجياڭ مۇراجايى ۇلتتار ىنتىماعىن كۇشەيتۋ، ۇلتتىڭ تۋتاستىعىن قورعاۋ، جۇڭحۋا مادەنيەتىن جالعاسترۋ، ٴار ۇلت بۇقاراسىنا قزمەت وتەۋ سياقتى جاقتاردا بەلسەندى رول اتقارىپ، كورنەكتى قوعامدىق ونىمدىلىككە قول جەتكىزدى. بىيىل 5 ـ ايدا ەكىنشى مەرزىمدىك جاڭا سارايدىڭ سالىنىپ بولىپ اشىلۋىمەن، شينجياڭ مۇراجايىنىڭ جالپى قۇرىلىس اۋدانى بۇرىنعىنىڭ 3 ەسەسىنە جۋىق كەڭەيىپ، 49 مىڭ شارشى مەتردەن استى.

شينجياڭنىڭ قۇندى تاريحي مادەنيەت مۇرالارىن ويداعىداي قورعاۋ، ويداعىداي جالعاسترۋ، ويداعىداي ايگىلەۋ كەرەك

ـــــ باس شۇجي شي جينپيڭنىڭ شينجياڭ مۇراجايىندا قزمەت تەكسەرۋىنە قايتالاي تىلشىلىك

□ انار بۇلت \ شينجياڭ گازەتىنىڭ تىلشىلەرى فان چيۇڭيان، يىن لۋ

7 ـ ايدىڭ 13 ـ كۇنى تۇستەن بۇرىن باس شۇجي شي جينپيڭ شينجياڭدا قزمەت تەكسەرگەن كەزىندە شينجياڭ مۇراجايىنا بارىپ، «شينجياڭ تاريحي مادەني ەسكەرتكىشتەر كورمەسى» ەكسكۋرسيالاپ، ۇلتتىق ەپوس «ماناس» ايتۋ ونەرىن تاماشالادى، ٴارى بەيزاتتىق مادەنيەت مۇرانى جالعاسترۋشىلارمەن ىقىلاستى تۇردە اڭگىمەلەستى.

"جۇڭحۋا وركەنيەتى كەنىشتى دە شۇرايلى وركەنيەت، ىرىدان جالعاسقان، ٴار ۇلتتىڭ تاڭداۋلى مادەنيەتىنىڭ الۋان بۇلاعىنىڭ جينالۋىنان قالىپتاسقان".

"جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تاريحىن، جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ كوپ نەگىزدى ٴبىر تۇلعالى ارناسىن زەرتتەۋدى كۇشەيتىپ، شينجياڭداعى ٴار ۇلتتىڭ ارالاسۋىنىڭ تاريحي شىندىقتارىن، ارحەولوگيالىق ناقتى زاتتارىن، مادەنيەت مۇرالارىن تولىق اشىپ جانە ودان ٴونىمدى پايدالانىپ، شينجياڭنىڭ ەجەلدەن بەرى ەلىمىزدىڭ ايىرىلماس ٴبىر بولىگى جانە كوپ ۇلت شوعىرلى قونىستانعان ٴوڭىر ەكەندىگىن، شينجياڭداعى ٴار ۇلتتىڭ جۇڭحۋا ۇلتى ۇلى شاڭىراعىنىڭ تامىرلاس، تاعدىرلاس ماڭىزدى مۇشەسى ەكەندىگىن انىق ٴتۇسىندىرۋ كەرەك".

"بەيزاتتىق مادەنيەت مۇرالاردى قورعاۋدى، جالعاسترۋدى كۇشەيتىپ، ٴار ۇلتتىڭ تاڭداۋلى ٴداستۇرلى مادەنيەتىن اسقاقتاتۋ، ساۋلەلەندىرۋ كەرەك".

باس شۇجي شي جينپيڭنىڭ ىقىلاستى تاپسىرماسى شينجياڭنىڭ مادەني ەسكەرتكىش جانە مۇراجاي، بەيزاتتىق مادەنيەت مۇرالارىن قورعاۋ، جالعاسترۋ قىزمەتكەرلەرىنىڭ قىزۋ ىنتاسىن تاسقىنداتتى، كوپشىلىك وزدەرىنىڭ جۇڭحۋانىڭ تاڭداۋلى ٴداستۇرلى مادەنيەتىن جاساپ-جاڭعىرتۋ (سامپازدىقپەن كادەگە جاراتۋدى)، جاڭالىق اشا دامىتۋدى ىلگەرىلەتىپ، ۇلتتىڭ گۇلدەنۋ تامىرىن بەكەمدەپ، رۋح سومداۋ كەلەلى مىندەتىن ارقالاپ وترعاندىقتارىن سەزىندى.

مادەني ەسكەرتكىشتەردى سويلەتىپ، شينجياڭ حيكاياسىن ويداعىداي باياندايمىز

"تاڭبا جانە تاڭبا باۋىن بەرۋ"، "سەگىز ايداعار بەدەرلى التىن ايىلباس"، "بەس جۇلدىز شىعىستان كوتەرىلسە، جۇڭگوعا قۇت دەگەن جازۋى بار قامقا"، "جازبا «تاڭ پاتشالىعى زاڭ ـ جارلىعىنا جالپى تۇسىنىك. جالپىلىق زاڭدىق پرينسيپ»"... ۋاقىت پەن كەڭىستىكتەن اتتاپ ٴوتىپ، تاريحتىڭ سالقار كەرۋەنىندە شينجياڭ وڭىرىندە تۋىلعان اڭگىمەلەردەن سىر شەرتىپ تۇر.

شينجياڭ مۇراجايىنىڭ ەكىنشى مەرزىمدىك جاڭا سارايىنداعى «شينجياڭ تاريحي مادەني ەسكەرتكىشتەر كورمەسىندە» الدىڭعى چين پاتشالىعىنان بۇرىنعى داۋىردەن چيڭ پاتشالىعى داۋىرىنە دەيىنگى سارا مادەني ەسكەرتكىشتەر قويىلىپ، جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ ارالاسۋ، ىشتەسۋ، توعىسۋ تاريحىنىڭ جاي ـ جاپسارىن كورسەتۋمەن بىرگە، شينجياڭنىڭ ەجەلدەن جۇڭگونىڭ ايىرىلماس ٴبىر بولىگى ەكەندىگىن دە ناقتى دالەلدەپ تۇر.

«شينجياڭ تاريحي مادەني ەسكەرتكىشتەر كورمەسىندەگى» ەكى حان داۋىرىنەن سۋي، تاڭ داۋىرىنە دەيىنگى مۇرالار كورمە زالىندا شينجياڭ مۇراجايىنىڭ باستىعى يۋي جيۇڭ باس شۇجيگە كورمە سورەسىندەگى شينجياڭنان قازىپ الىنعان كوپتەگەن تاڭبالاردى تانىستىردى.

يۋي جيۇڭ بىلاي دەدى: تاڭبالاردىڭ ىشىندەگى ايگىلىسى لي چۇڭنىڭ ٴمورى، لي چۇڭ زامانىمىزدىڭ 16 ـ جىلى باتىس ٴوڭىر باسقاعى بولعان، ٴموردىڭ قازىپ الىنۋى حان پاتشالىعى باتىس ٴوڭىر باسقاقتىعىن قۇرعانىنان كەيىن، باتىس ٴوڭىردى باسقارۋدى جانە جونگە سالۋدى كۇشەيتۋ ٴۇشىن، "تاڭبا جانە تاڭبا باۋىن بەرۋ" شاراسى جولعا قويىلعاندىعىن دالەلدەيدى. باتىس حان داۋىرىنەن باستاپ شينجياڭنىڭ جۇڭگو تەرريتورياسىنىڭ ايىرىلماس ٴبىر بولىگى بولعاندىعىن دا تۇسىندىرەدى.

"سەگىز ايداعار بەدەرلى التىن ايىلباس" پەن "تاڭبا جانە تاڭبا باۋىن بەرۋدىڭ" قاتار كورسەتىلۋى ورتالىق وكىمەتتىڭ باتىس وڭىرگە ۇستەمدىك جۇرگىزۋ بەدەلىن ايگىلەيدى، تاريحتاعى ورتالىق پاتشالىقتاردىڭ باتىس وڭىردەگى قالا بەكتىكتەرىنىڭ ۋاڭ، گۇڭ، اقسۇيەكتەرىن تاعايىنداپ، تارتۋ بەرىپ وترعاندىعىنىڭ ماڭىزدى ناقتى دالەلى.

باس شۇجي "بەس جۇلدىز شىعىستان كوتەرىلسە، جۇڭگوعا قۇت دەگەن جازۋى بار قامقا" الدىندا ايالداپ، زەر سالا قارادى. بۇل قامقا بىلەك قورعاۋىشى حان پاتشالىعى داۋىرىندە قامقا توقۋدىڭ ەڭ جوعارى ورەسىنە ۋاكىلدىك ەتەدى ٴارى سول كەزدەگى باتىس وڭىردەگى قالا بەكتىكتەرىنىڭ جۇڭحۋا مادەنيەتىن قاستەرلەگەندىگىن جانە شىنايى مويىنداعاندىعىن دا بەينەلەيدى.

2017 ـ جىلى 4 ـ ايداعى گۋاڭشيگە ساپارىندا باس شۇجي شي جينپيڭ حىپۋ اۋدانى حان پاتشالىعى ٴداۋىرى مادەنيەت مۇراجايىندا قزمەت تەكسەرگەندە مادەني ەسكەرتكىشتەردى سويلەتۋ، تاريحتى سويلەتۋ، مادەنيەتتى سويلەتۋ كەرەك دەپ اتاپ كورسەتكەن بولاتىن.

"ٴبىز باس شۇجيدىڭ تاپسىرماسىن ەستە بەرىك ساقتايمىز". يۋي جيۇڭ بىلاي دەدى: «شينجياڭ تاريحي مادەني ەسكەرتكىشتەر كورمەسىندە» تاريحتاعى ورتالىق وكىمەتتىڭ شينجياڭدى باسقارۋ تاريحى، ۇلتتاردىڭ ارالاسۋ، ىشتەسۋ، توعىسۋ تاريحى، جىبەك جولىنداعى مادەنيەتتەردىڭ اۋىس ـ كۇيىس جاساۋ بارىسىندا وركەنيەتتەردىڭ ٴوزارا ۇلگى الۋ تاريحى كورنەكتى تۇردە كورسەتىلدى، "مادەني ەسكەرتكىشتەر ارقىلى شينجياڭ حيكاياسىن ويداعىداي بايانداۋمەن بىرگە، ٴار ۇلت بۇقاراسىنىڭ مۇراجايدا تاريحي مادەنيەتتى سەزىنۋىنە، ات سالىسۋىنا، بىرگە يگىلىكتەنۋىنە، ىقپالداسۋىنا مۇمكىندىك جاساۋ ٴۇشىن، ٴبىز دە كەيبىر ىزدەنىستەر مەن سىناقتار جاسادىق".

جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمى تاربيەسىن كۇشەيتىپ قۇرامىز

"ەلىمىزدىڭ ىيماق، اۋدان ٴتۇزىمى چين، حان داۋىرىندە ورناتىلعان". يۋي جيۇڭ باس شۇجيگە وسى ٴتۇزىمنىڭ جۇڭگونىڭ بىرلىككە كەلگەن، كوپ ۇلتتى مەملەكەت بولىپ قالىپتاسۋى جونىنەن اتقارعان ماڭىزدى رولىن تانىستىردى.

"ٴبىر مۇراجايدىڭ ٴوزى ٴبىر ۇلكەن مەكتەپ"، 2015 ـ جىلى 2 ـ ايدا باس شۇجي شي جينپيڭ شي ـ ان قالالىق مۇراجايىندا ەكسكۋرسيالاعاندا بىلاي دەپ باسا دارىپتەگەن بولاتىن: تاريحتى سويلەتىپ، مادەني ەسكەرتكىشتى سويلەتىپ، اتا ـ بابالارىمىزدىڭ تابىستارى مەن داڭقىن جالعاسترۋ، ۇلتتىڭ نامىسىن جانە وزىنە سەنىمىن كۇشەيتۋمەن بىرگە، تاريحتاعى ساتىسىزدىقتار مەن تاجىريبە ـ ساباقتاردى ەستە بەرىك ساقتاپ، وسى ارقىلى بۇرالاڭ جولدى از باسۋ، اناعۇرلىم ويداعىداي العا ىلگەرىلەۋ كەرەك.

"باس شۇجي ورتاعا قويعان تالاپتار بويىنشا، ٴبىز كورمە مازمۇنىن بايىتىپ، مادەني ەسكەرتكىشتەردى جاندى پايدالانۋدى ىلگەرىلەتىپ، ورلەۋ، جۇڭحۋا ورقانيەتتەردىڭ ٴوزارا ۇلگى الۋ جەبەپ، جۇڭحۋا وركەنيەتىنىڭ تاڭداۋلى جەتىستىكتەرىن ويداعىداي قورعايمىز، ويداعىداي جالعاسترامىز، ويداعىداي ايگىلەيمىز". يۋي جيۇڭ بىلاي دەدى: مۇراجاي جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمى تاربيە شەبىن كۇشەيتىپ قۇرىپ، ونى ۇلتتىق سۇيىسپەنشىلىكتى باياندايتىن، ۇلتتار ىنتىماعىن نىعايتاتىن، كوپ ۇلتتىڭ ارالاسۋىن، ىشتەسۋىن، توعىسۋىن ىلگەرىلەتەتىن ساباقحاناعا اينالدىرادى، ورتا، باستاۋىش مەكتەپ وقۋشىلارىنىڭ مەكتەپتەن سىرتقى تاريح ساباقحاناسىنا اينالدىرادى.

2021 ـ جىلى 8 ـ ايدا باس شۇجي شي جينپيڭ حىبەي چىڭدىدا قزمەت تەكسەردى، چىڭدى مۇراجايىن ەكسكۋرسيالاۋ بارىسىندا تورعاۋىت تايپاسىنىڭ شىعىسقا ورالۋىن كورسەتەتىن كورسەتپە سۋرەت باس شۇجيدىڭ نازارىن اۋدارعان بولاتىن.

باس شۇجي تەبىرەنە بىلاي دەگەن ەدى: "تورعاۋىت تايپاسى بارعانىنا 100 نەشە جىل بولسا دا، اقىرىندا ادىلەت جولىندا العان بەتتەرىنەن قايتپاي وتانعا ورالدى، بۇل ٴبىزدىڭ جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ ىقپال قۋاتى مەن سەنترگە تارتۋ كۇشىن شىنايى ايگىلەيدى".

كورمە ەكسكۋرسيالاۋ بارىسىندا يۋي جيۇڭ باس شۇجيگە تورعاۋىت تايپالارىنىڭ شىعىسقا ورالۋىن جانە ورنالاسۋىن تانىستىردى. شىعىسقا ورالۋ بەلەسى چيڭ پاتشالىعىنىڭ ۇلت، ٴدىن ىستەرىن باسقارۋىنىڭ ۇلگىسى، ۇكىمەت "جان باسىنا استىق بەرۋ، ادامعا كيىم بەرۋ، جەر ٴبولىپ قونىستاندىرۋ، كۇرىش، داقىل ۇلەستىرىپ، ەگىستىك جەر، مال سىيلاۋ" پرينسيپى نەگىزىندە، بۇكىل ەلدىڭ كۇشىن جۇمىلدىرىپ، زاتتىق ماتەريال كومەگىن ازىرلەپ، ارميا مەن حالىقتى جىلۋ اتاۋعا اتتانىسقا كەلتىرىپ، تايپالاردى 12 حوشۇنعا ٴبولىپ ۇيلەسىمدى ورنالاستىردى، چيانلۇڭ پاتشا تاعى ۇباش قاتارلى جەتەكشىلەرىن قوناعاسىعا شاقىردى ٴارى لاۋازىم بەردى. بۇل بارىس جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ تامىرلاس، داڭق پەن نامىستا بىرگە بولاتىن، ٴوزارا قارايلاساتىن رۋحىن تولىق ايگىلەدى.

يۋي جيۇڭ بىلاي دەدى: باس شۇجيدىڭ شينجياڭ مۇراجايىندا قزمەت تەكسەرۋى پارتيا ورتالىق كوميتەتىنىڭ شينجياڭنىڭ مادەني ەسكەرتكىش ىستەرىنە ايرىقشا ٴمان بەرەتىندىگىن جانە شينجياڭنىڭ مادەني ەسكەرتكىش قزمەتكەرلەرىنە دەگەن ىقىلاستى قامقورلىعىن ايگىلەدى.

بەيزاتتىق مادەنيەت مۇرالارىن اسقاقتاتامىز، ساۋلەلەندىرەمىز

"الدىمەن باس شۇجيدىڭ داۋىسىن ەستىدىم، ونان ول كىسىنىڭ باسپالداقتان ٴتۇسىپ كەلە جاتقان بەينەسىن كوردىم". بۇل كورىنىس قىزىلسۋ قىرعىز اۆتونوميالى وبلىسىنىڭ ٴان ـ ٴبي ۇيىرمەسىنىڭ ٴان ـ ٴبي رەجيسسەرى اسىبەك مامەتروزىنىڭ ويىندا ۇزبەي قايتالانىپ كەلەدى.

7 ـ ايدىڭ 13 ـ كۇنى شينجياڭ مۇراجايىندا باس شۇجي ۇلتتىق ەپوس «ماناس» ايتۋ ونەرىن كوردى، اسىبەك وسى رەتكى ايتۋ ونەرىنىڭ ٴان ـ ٴبي رەجيسسەرى جانە ورىنداۋعا قاتىناسۋشىسى.

ىرعاعى كەيدە اسقاقتاپ، كەيدە باسەڭدەيدى، ايتۋدىڭ شەشۋشى تۇسىنا كەلگەندە ۇستىندە جاسالعان قول يشارالارىن اڭگىمە سيۋجەتىنە بىرلەستىرىپ سەرمەيدى، اسەرلى تۇستارىندا ورىنداۋشىلار ەرىكسىزدەن دەنەلەرىن قوزعايدى. "3 مينۋت 23 سەكۋندتىق ونەر كورسەتۋدە كوپشىلىك ٴوز ورەلەرىنەن اسىرىپ ورىندادى، باس شۇجي دە ٴبىزدى ەرەكشە اسەرلى ورىنداعاندار دەپ القادى، ٴبىز ايرىقشا جەلپىندىك"، ـ دەدى 15 جىلدىق «ماناس» ايتۋ تاجىريبەسىنە يە، قىزىلسۋ وبلىستىق ٴان ـ ٴبي ۇيىرمەسىنەن كەلگەن ۋوكال اكتەرى سۇلايقا اسانباي.

"بۇل مەنىڭ ومىرىمدەگى ەڭ ماڭىزدى ٴبىر رەتكى كونسەرت، وتە اسەرلەندىم، ەرەكشە قۋاندىم". بەيزاتتىق مادەنيەت مۇراسىنىڭ جالعاسترۋشىسى جانۇر تۇرعانباي قولىن كەۋدەسىنە قويىپ، شەكسىز تەبىرەنە سويلەدى، ورىنداعان 8 ادامنىڭ ىشىندە جاسى ەڭ كىشىسى ٴۇمتالى يتۇك 14 جاستا، بۇل ٴبىر رەتكى قارت، ورتا جاس، جاس ۇشتاسقان «ماناس» ايتۋ ونەرى.

ەلىمىزدىڭ از ۇلتتارىنىڭ 3 ۇلكەن باتىرلىق ەپوسىنىڭ ٴبىرى دەگەن داڭقى بار «ماناس» 2006 ـ جىلى 1 ـ توپتاعى مەملەكەت دارەجەلى بەيزاتتىق مادەنيەت مۇرالارى ۋاكىلدىك تىزىمدىگىنە ەنگىزىلدى، 2009 ـ جىلى بىرلەسكەن ۇلتتار ۇيىمى وقۋ ـ اعارتۋ، عىلىم، مادەنيەت ۇيىمىنىڭ ادامزاتتىڭ بەيزاتتىق مادەنيەت مۇرالارىنىڭ ۋاكىلدىك تىزىمدىلارى تىزىمىنە تاڭداپ ەنگىزىلدى.

«ماناستى» تىڭداپ وسكەن جانۇر كىشكەنتايىنان اتاسىنىڭ ايتۋ ونەرىنە ەلىتەتىن، قازىر ول 40 نەشە جىل ورىنداپ، 50دەن استام شاكىرت تاربيەلەپ شىقتى.

ٴۇمتالى يتۇك 3 جاسىنان باستاپ «ماناس» ەپوسىن ايتۋدى ۇيرەنگەن، ول اتا مەكەنىنەن العاش رەت اتتانىپ، سىرتقا شىققاندا باس شۇجيگە ورىنداپ بەرگەندىگىنە قاتتى اسەرلەندى، بۇل ونىڭ وسپىرىمدىك جىگەرىن جالىنداتتى.

ايتۋ ونەرى اياقتالعاندا «ماناس» ونەرى ۇيجىمىنداعى 8 ادام مەن اۆتونوميالى رايوندىق مادەني ەسكەرتكىش جانە مۇراجاي مەكەمەسى پارتيا باسشىلىق گرۋپپاسىنىڭ شۇجيى شۋي رۇيجۇن، سونداي ـ اق باستاۋشى ياڭ حۋاميڭ اسەرلەنە قول السىپ، قۋانىشتان كوزدەرىنە جاس الدى، كوپشىلىك شينجياڭداعى مادەنيەتپەن نارلاندىرۋدى ىشكەرىلەي ورىستەتىپ، شينجياڭداعى ٴار ۇلتتىڭ ارالاسۋىنىڭ، ىشتەسۋىنىڭ، توعىسۋىنىڭ تاريحي شىندىقتارىن، ارحەولوگيالىق ناقتى زاتتارىن، مادەنيەت مۇرالارىن ويداعىداي جالعاسترۋعا تابانداي بولىپ، جۇڭگونىڭ شينجياڭنىڭ حيكايالارىن ويداعىداي باياندااۋعا جاڭا ەلەمەنتتەر قوسىپ، تىڭ ومىرشەڭدىك كۇش ۇستەۋگە بەكىندى.

كىشكەنتاي ماناسشى ەپوستى جالعاسترۋعا بەل بايلادى

□ انار بۇلت \ شينجياڭ گازەتىنىڭ تىلشىلەرى يىن لۋ، فان چيۇڭيان

7 ـ ايدىڭ 13 ـ كۇنى تۇستەن بۇرىن باس شۇجي شي جينپيڭ شينجياڭدا قزمەت تەكسەرگەندە شينجياڭ مۇراجايىنا كەلىپ، ارالىقتا ۇلتتىق ەپوس «ماناس» ايتۋ ونەرىن تاماشالادى. تۇڭعىش رەت اۋىلىنان شىعىپ ونەر كورسەتكەن ۇلۇقشات اۋدانىنىڭ 14 جاستاعى ٴوسپىرىمى ٴۇمتالى يتۇك باس شۇجيدىڭ وزدەرىنىڭ ونەرىنە شاپالاق سوعىپ: «ماناس» سياقتى مادەنيەت مۇرالارى از ۇلتتاردىڭ باعالى بايلىعى ٴارى جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ مادەنيەت قازىناسىنداعى باعالى بايلىق، ونى قورعاۋ، جالعاسترۋ، رەتتەۋ قىزمەتىن جاقسى ىستەپ، ونى اسقاقتاتۋ، ساۋلەلەندىرۋ كەرەك دەگەن تاپسىرماسىن ەسىنە مىقتاپ ساقتادى.

"وسى رەتكى ونەر كورسەتۋدەگى كەشىرمەم تىم ەرەكشە بولدى، شي جينپيڭ اتايدىڭ بىزگە تاپسىرعان ٴسوزى مەنىڭ «ماناستى» ويداعىداي جالعاسترۋ سەنىمىمدى اناعۇرلىم بەكەمدەي ٴتۇستى". باس شۇجيدىڭ ىقىلاستى بەينەسى، جىلى سوزدەرى جانە مەيىرلى شابىتتاندىرۋى ٴۇمتالىنىڭ وينان كەتپەيدى.

«ماناس» ـــــ جىر، ٴان، حيكايا شوعىرلى ٴبىر تۇلعالانىپ ۇيقاسقا قۇرىلعان ەپوس، 2009 ـ جىلى بىرلەسكەن مەملەكەتتەر ۇيىمىنىڭ وقۋ ـ اعارتۋ، عىلىم، مادەنيەت ۇيىمىنىڭ ادامزاتتىڭ بەيزاتتىق مادەنيەت مۇرالارىنىڭ ۋاكىلدىك تۋىندىلارى تىزىمدىگىنە ەنگىزىلگەن، ول قاھارمان ماناس اۋلەتىنىڭ سەگىز ۇرپاق ادامدارىنىڭ ۇلتتار ىنتىماعىن، العاباسارلىعىن قورعاپ، سىرتقى شاپقىنشىلىققا بىرگە قارسى تۇرعان حيكاياسىن جىرلايدى.

ٴۇمتالى بالا كەزىنەن باستاپ اناسى جىرلاعان «ماناستى» ەستىپ ەرجەتەدى. "مەن 3 جاسىمنان باستاپ ماناس ايتۋدى ۇيرەندىم، قازىر 1000 جولدان استامىن ايتا الاتىن بولدىم، ەپوستىڭ 1 ـ ٴبولىمىن جىرلاۋعا ەڭ قانىقپىن". 10 نەشە جىلدىق ۇيرەنۋ بارىسى ۇمتالىگە «ماناس» اسقاقتاتقان جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ تالىقپاي تالپىناتىن قاجىماس رۋحىن ٴتۇسىندىردى.

«ماناس» ـــــ حالىق ونەرپازدارى جىرلايتىن اۋىز ادەبيەتى، جالپى ەپوس 8 ٴبولىم، شامامەن 230 مىڭ جولدان اسادى، مۇراگەرلەرى مەن ماناسشىلار ەپوستىڭ جالعاسۋىندا ماڭىزدى رول اتقارادى. وتكەن عاسىردىڭ 90 ـ جىلدارىندا ەلىمىز ماناستىڭ باسپادان شىعارىپ، اۋىزشا ايتىپ تاراتۋدان قاعاز بەتىنە ٴتۇسىرىپ باسپادان شىعارۋعا قاراي تۇبەگەيلى بۇرىلىس جاسادى.

ٴۇمتالى بىلاي دەدى: "بولاشاقتا مەن قانداي كاسىپپەن شۇعىلدانسام دا، جالعاستى جاقسى ماناسشى بولىپ، وسى ەپوستىڭ ۇزدىكسىز جالعاسۋىنا مۇمكىندىك جاسايمىن".

56 جاستاعى جانۇر تۇرعانباي بەيزاتتىق مادەنيەت مۇرالارىن جالعاسترۋشى، دۇنيەدەن وتكەن ٴجۇسىپ مامايدىڭ وقۋشىسى. ول ۇستازىنىڭ «ماناستى» جالعاسترۋداعى زەر سالۋى مەن قۇلشىنىسىنا مۇراگەرلىك ەتتى، تالاي جىلدان بەرى ۇكىمەتتىڭ قولداۋىندا، ٴار دارەجەلى «ماناس» قورعاۋ، زەرتتەۋ ورتالىقتارىنان، بەيزاتتىق مادەنيەت مۇرالارى نىساندارىنا باۋلۋ كۇرسىنان ماناسشىلاردى بەلسەنە الىپ شىقتى جانە تاربيەلەدى. قازىر قىزىلسۋ قىرعىز اۆتونوميالى وبلىسىنىڭ بارلىق جەرىندە ماناسشىلاردىڭ «ماناس» ايتقان بەينەسىن كەزدەستىرۋگە بولادى، سىرت جەرلەردەن كەلگەن ساياحاتشىلار دا «ماناس» ايتۋدى تاماشالاۋدى ساياحاتتىڭ مىندەتتى نىسانى ەتىپ وتىر.

"بۇل مەن ٴۇشىن ماڭگى ۇمىتىلماس ٴسات، باس شۇجيدىڭ «ماناسقا» ٴمان بەرۋى مەن مۇراگەرلەرگە كوڭىل ٴبولۋى مەنى ايرىقشا اسەرلەندىرىپ، تەرەڭ شابىتتاندىردى". جانۇر مىنانى ٴبىلدىردى: الداعى جەردە وقۋشىلار ٴۇشىن اناعۇرلىم كوپ ۇيرەنۋ، اۋىس ـ كۇيىس جاساۋ جانە ونى قويۋ ورايىنا قول جەتكىزىپ، شينجياڭدا، ٴتىپتى، مەملەكەتتىك مادەنيەت ـ ونەر قويۋ قيمىلىندا ماناس ايتىپ، اناعۇرلىم كوپ ادامعا جۇڭحۋانىڭ تاڭداۋلى ٴداستۇرلى مادەنيەتىنىڭ قۇدىرەتىن سەزىندىرەمىن.